

Kulturmiljöprogram Emmaboda kommun

Trollamåla

Läsanvisning för områdesbeskrivning i kulturmiljöprogram

Emmaboda kommuns reviderade kulturmiljöprogram färdigställdes 2016 och består av 65 områdesbeskrivningar, en för varje miljö som inventerats inom projektet. Inom projektet har även GIS-information avsedda för kommunens handläggarkartor tagit fram. Fördelningen av antalet miljöer mellan socknarna ser ut som följande: Algutsboda socken - 19 miljöer, Långasjö socken - 19 miljöer och Vissefjärda socken - 24 miljöer. Därutöver har områdesbeskrivningar även tagits fram för tätorterna Lindås och Emmaboda. Nedan följer en beskrivning av områdesbeskrivningarnas upplägg och anvisningar hur de bör läsas.

Kartan

Områdesbeskrivningarna inleds med en karta över den aktuella miljön med olika markeringar som ger information om området och dess kulturhistoriska värden – huvudområde, kärnområde, fornlämningar och övrig kulturlämning.

- *Huvudområden* är områden med kulturhistoriska värden. De bidrar till förståelsen för området, genom att belysa ortens landskapliga förutsättningar och bredare historiska utveckling. I nästan alla bymiljöer finns områden i byns utkant som historiskt haft ekonomisk betydelse, som exempelvis madängar med madhus, fiskevatten, kvarnplats eller andra områden som besitter kulturhistoriska värden.
- *Kärnområden* är mindre områden inom miljön med särskilt höga kulturhistoriska värden, med koncentrationer av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, fornlämningar och/eller landskapsobjekt.
- *Fornlämningar eller potentiella fornlämningar* anger ett utdrag av de lämningar som finns registrerade i Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister, (FMIS). De lämningar som redovisas på kartan har någon av följande antikvariska bedömningar i FMIS; "fornlämning", övrig kulturhistorisk lämning" eller "bevakningsobjekt". Fornlämningar skyddas av Kulturmiljölagen (KML 2 kap). Fornlämningar får inte rubbas, tas bort, täckas över eller på annat sätt ändras eller skadas utan tillstånd från länsstyrelsen. Det gäller även det s.k. fornlämningsområde som omger varje fornlämning, Riksantikvarieämbetet eller länsstyrelsen beslutar om vad som är fornlämning och fornlämningsområde.
- *Övrig kulturlämning* anger andra kulturhistoriska objekt och lämningar som upptäckts i samband med inventeringsarbetet, men som inte är registrerade i FMIS, exempelvis en vällagd stenmur, odlingsrösen, en husgrund, en bråttugn eller en förfallen byggnad.

Kulturhistorisk värdeklassning

Under kartan anges vilken *kulturhistorisk klassning* miljön har i skala 1-3. Värdeklassningen är kopplad till huvudområdet, med undantag av Lindås och Emmaboda där klassningen istället knutits till respektive kärnområde.

- Klass 1 - miljön har höga kulturhistoriska värden ur ett regionalt eller nationellt perspektiv. Här ingår de områden som utgör miljöer av riksintresse för kulturmiljövården och som är skyddade av Miljöbalken, de nationellt uppmärksammade glasbruksorterna och platser tydligt förknippade med författaren Vilhelm Moberg samt ett fåtal andra miljöer som är av mycket stort kulturhistoriskt värde för kommunen.
- Klass 2 - miljön har höga kulturhistoriska värden ur ett kommunalt perspektiv.
- Klass 3 - miljön har ett visst kulturhistoriskt värde och är intressant ur ett kommunalt eller lokalt perspektiv. Ofta finns det omständigheter i miljön som otydliggjort dess kulturhistoriska värden, exempelvis igenväxning av odlingslandskapet, ombyggda eller moderniserade byggnader, riven bebyggelse.

I den efterföljande färgutan redovisas miljöns anknytning till kulturmiljöprofilens teman, vilket illustrerats med block i olika färger.

Själva texten i områdesbeskrivningarna inleds med en ingress, vilken utgör en sammanfattande värdebeskrivning av miljön där de viktigaste värdena omnämnas. Därefter följer en övergripande beskrivning av huvudområdet och objekt av särskilt värde som ligger inom detta, det vill säga utanför kärnområdet, samt en värdebeskrivande text om kärnområdet med de objekt som ligger inom detta. Textavsnittet avslutas med en litteraturlista.

Därefter följer tre punktlistor; "Särskilt värdefulla karaktärsdrag, områden och objekt", redovisning av "Befintligt skydd" som finns för miljön och "Antikvariska rekommendationer och förslag till skydd". Områdesbeskrivningarna avslutas med historiska kartor och ett stort antal nytagna bilder med bildtexter som i stor utsträckning innehåller fastighetsbeteckningar.

Lyckebyåns vägar: Byn hade förr i tiden en tydlig koppling till sjön, som var en viktig del av 1800-talets bondeekonomi. Stenåldersboplatser.

Skogslandets jordbruk: Bebyggelsen är orienterad längs med vägarna. Vägkorsningen i gamla delen av Södergård är en gammal mötesplats, med postkur. Särskilt utmärkande de två bostadshusen som ligger tätt intill varandra i en backe och bildar en särskild ålderdomlig, enhet, gamla Norregård. Bevarade ladugårdar, stenkällare samt ensamliggande linbasta. Soldattorp, torp, snickeriverkstad.

Viktig industri: Två typiska små möbelsnickerier i torpmiljö.

Övriga berättelser: Soldattorp, de fattigas levnadsvillkor.

Hamlade askar och lönnar, stenmurar och stenrösen vittnar om att marken i byn varit uppodlad länge. Mest karaktäristiskt i byn är de två tätt liggande bostadshusen i en backe, som tillsammans med övriga byggnader här, stenkällare och ekonomibyggnader, bildar en viss ålderdomlig prägel. Dessa två gårdar ligger kvar i den gamla delen av bykärnan Norregård. Tydligt är också de olika utskiftade gårdarna, varav tre ligger en bra bit norr om byn, en söder om byn och två nordväst inne i byn. Bara en av gårdarna ligger kvar i den södra delen av den gamla bykärnan, Södergård. Byns marker sträcker sig i öster till sjön Törn. Till Trollamåla hör också ögruppen Storön i sjön Törn. I ögruppen ingår Storön, Koön, Hundön och Ferön. På Storön finns både en gård och ett antal sommarstugor. Två små möbelsnickerier i torpmiljö, typiskt för området. Centralt i Trollamåla by finns också sommarstugor, äldre torpmiljöer, varav ett soldattorp, samt en välbevarad linbasta.

Huvudområdet

Trollamåla ligger öster om Långsjö samhälle, som en långsträckt by, med en bebyggelse som ligger mer eller mindre orienterad efter vägen. Närheten till sjön Törn syns inte från byn, men flera små igenväxta skogsvägar¹ leder ner till vattnet. Inägomarken närmast bebyggelsen är öppen. Den har sitt ursprung i 1700-talet. Markerna ger också intryck av att vara delvis stenröjda under 1900-talet.

Byns tydligaste karaktärsdrag är vägkorsningen där de tre slingrande grusvägarna möts (Se vidare under *Kärnområde Trollamåla*). Vägkorsningen ligger i det som förr var den södra gården i byn. De två ladugårdarna som finns kvar här förstärker detta intryck. En postkur här antyder också att platsen är en mötesplats. Vägen norrut från vägkorsningen följer en nedförsbacke i norra delen av den gamla bykärnan.

¹ Vägarna och markerna dit är igenväxta, en ladugård inrasad och ängslador borta.

Norr om byn ligger de tre gårdar som genom sina ensamma lägen norr om och en bra bit ifrån den gamla bykärnan vittnar om utskiftade gårdar efter laga skifte som utfördes 1832 (Trollamåla 2:2, 2:12 och 2:10). De är alla tre mer eller mindre ombyggda efter moderniseringar. I norra delen av byn, precis bredvid vägen, ligger också ett litet hus (1932), Målaskog/Smidelycka, med uthus som tidigare rymde ett bysnickeri (Trollamåla 2:9). Detta är ett exempel på hur de fattigare som inte ärvt en gård kunde försörja sig på självhushåll och hantverk.

Gården längst mot väster i byn (Trollamåla 1:3) är en salsbyggnad som moderniserats i olika omgångar. Till denna gård hör en (del av en) bevarad ålderdomlig ladugård. Inom byns ägor, söder om byn, finns fyra äldre bevarade torpställen samt två sommarstugor från 1970-talet: Almeberg, f.d. knekttorpet nr 47. Huset ligger högt uppe på en kulle i en skarp krök. Den ursprungliga karaktären förändrades på 1970-talet då huset byggdes om till permanentboende. Därefter kommer f.d. husartorpet Björkholmen, och mitt emot torpet Liljeholmen. Båda har en tillhörande bebyggelsemiljö och trädgårdar. På en av före detta torpet Björkholmens åkrar finns en sommarstuga, uppförd här på 1970-talet, med delvis utanpåliggande murstock i rött tegel². På en annan åker, strax sydost om linbasta finns en annan sommarstuga av 1970-talstyp.³ Längre ifrån byn ligger det ensamliggande f.d. Björkelund/Nya Sjöstugan, kallad "Fiske-Kallens" stuga⁴. Denna har ett kulturhistoriskt värde som representant för den fattiga befolkningens boendemiljö i bondesamhället. Genom namnet förstår man också att de som bodde här försökte livnära sig på bland annat att sälja fisk. Det blir en tydlig koppling till sjön Törn. Trots detta har torpet inte valts ut som särskilt värdefullt, då själva byggnaderna idag är alltför ombyggda (källare rasad) och förändrade, i jämförelse med andra mer ursprungliga bevarade torp i samma by, och i andra byar i kommunen.

Till Trollamåla hör också Ögruppen Storön i sjön Törn. I ögruppen ingår Storön, Koön, Hundön och Ferön. I början av 1900-talet utgjorde denna ögrupp en egen jordbruksfastighet med byggnaderna och odlingarna förlagda till Storön. Övriga öar användes till bete och madslåtter⁵. Idag finns på Storön, förutom den gamla huvudbyggnaden (från omkring 1780), ett antal senare tillkomna sommarstugor⁶. Ögruppen besiktigades inte 2014.

Det finns en registrerad fast fornlämningar inom utredningsområdet, en boplats utan synlig anläggning⁷. Övriga lämningar består av röjningsrösen, en dammvall, en naturbildning samt en övrig lämning. Inom området finns dock lämningar som förefaller vara arkeologisk intressanta även om vissa uppgifter om deras belägenhet är osäkra.

² Det var Börje Svensson som på 1970-talet lät flytta hit en barack, från Glasverket i Emmaboda, och byggde om till sommarstuga.

³ Det var Börje Svensson som på 1970-talet lät flytta hit en kiosk, från Lessebo, och byggde om till sommarstuga.

⁴ Att stugan kallas "Fiske-Kallens" vittnar om att man en gång försökte försörja sig på fiske här. Från 1920 och framåt gick "Fiske-Kallens" (Karl Fransson) omkring med sin fångst i en skottkärra och sålde i stugorna. Fisken hade han dragit upp ur Törn. Familjen med fyra barn var mycket fattig. Det finns också ännu levande personer som minns familjens levnadsöde, samt ett bevarat fotografi av familjen.

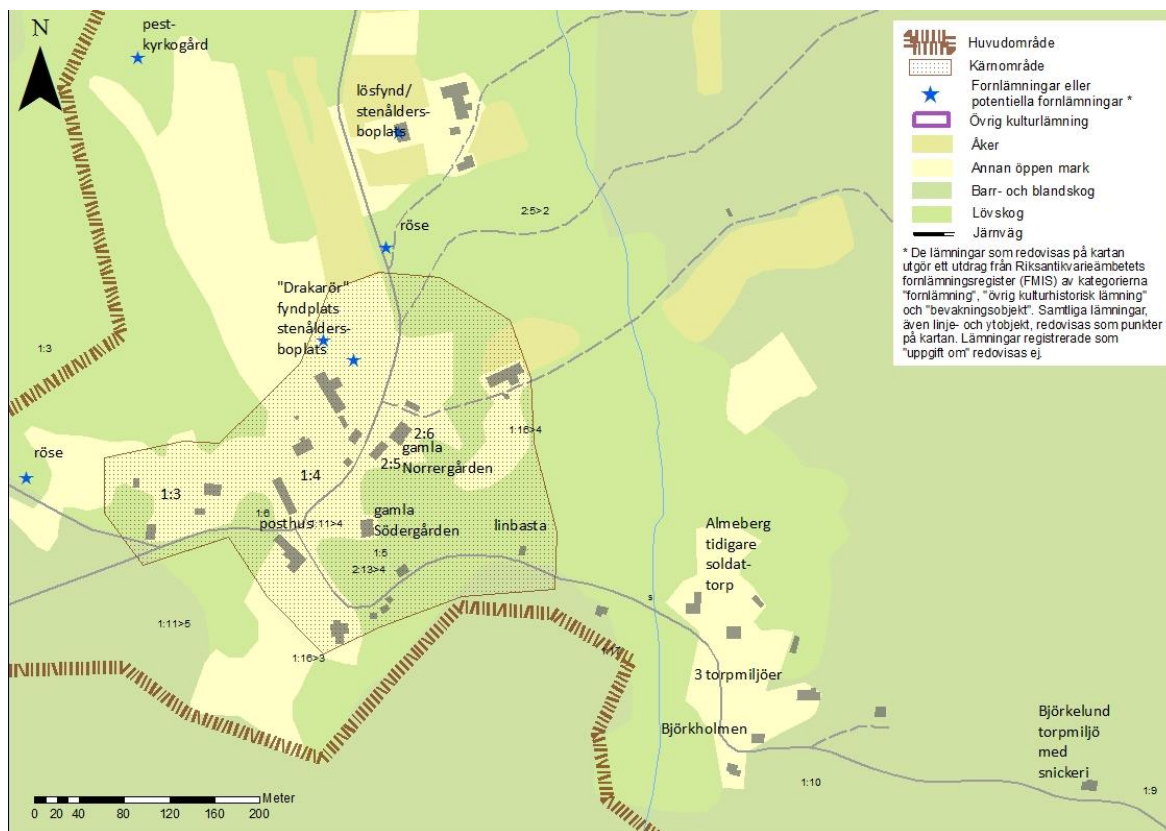
⁵ Törnboken 1981

⁶ Gård och By 1978

⁷ RAÄ-nummer Långasjö 155:1

På en karta från 1832 författad i samband med laga skifte har man ritat ut markerna och öarna vid sjön Törn med stor noggrannhet, vilket visar vilken viktig del av bondesamhällets ekonomi dessa utmarker var.

Kärnområde Trollamåla

I centrum av byn där vägarna bildar en Y-korsning, bildas som ett litet torg. Denna plats har tidigare varit en samlingsplats för ungdomen om sommarkvällarna, där man träffades och dansade. Just i detta vägkors spelade också Sveriges Television in ett midsommarprogram med Lasse Holmqvist och Bosse Larsson sommaren 1979⁸. Centralt i byn vid vägkorsningen ligger även ett litet posthus⁹. Platsen är som mötesplats bärare av många människors minnen och har därför ett kulturhistoriskt värde. Posthuset i sig är inte en ålderdomlig byggnad, men har kulturhistoriskt värde som fenomen. Värde ligger i den bygemensamma angelägenheten och som mötesplats.

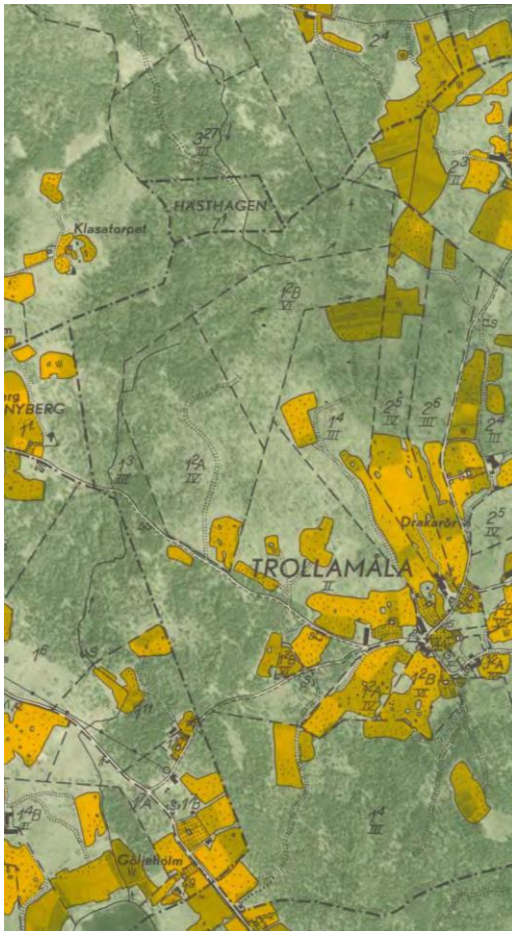
⁸ Den folkkäre programledaren vid Sveriges Television, Lasse Holmqvist, hade fått upp ögonen för långasjöbornas omfattande emigrantforskning och önskade göra TV-program om vad utvandringen och återvändandet från Amerika hade betytt för bygden. I samma veva kunde man passa på att sända mid- sommarunderhållning från samma plats. Allas blickar vändes mot Trollamåla, som i sin historia gömde många spännande emigrantöden och som dessutom hade ett vägskalet rymligt nog att bjuda upp till midsommardans i. Alla goda krafter bådades upp. Inte minst trollamålaborna fick brått att styra och ställa. Staket reparerades, lagårdar ströks med ny rödfärg, ett mjölka- bord förfärdigades, Enars loge skurades och lövades. Barnen i Långasjö skola tränade sommarsånger, Harald Andersson i Skallebo spände Svarten för fjädervagnen, folk gick man ur huse för att få vara med på den stora festen. Midsommarprogrammet föregicks av en småtrevlig dokumentär om Långasjö och emigrationen. Lasse Holmqvist intervjuade olika personer på sitt avspända sätt. John Johansson, Arnold Alfredsson m fl. fick komma till tals, liksom ett antal "återvändare". Flera som återvänt för gott intervjuades och schlagerkompositören Vendla Lorentzon från Hollywood (bördig från Trollamåla), som var på tillfälligt besök i sin hemby, samtalande med Lasse Holmqvist i trädgården till sitt föräldrahem. Ur Träskoposten.

⁹ Posthuset byggdes av "Hugo på Målen" på 1940-talet. Fram till dess hade byborna hämtat sin post hos en bonde i byn. Nu blev det nya, moderna tider med var sitt eget litet postfack och egna nycklar. Än idag läggs posten i dessa låsta fack, man kan även lägga utgående brev där, så tar lantbrevbäraren med dem. När Sverige gick över till högertrafik flyttades huset över vägen till nuvarande placering.

I norra delen av gamla bykärnan ligger två stora mangårdsbyggnader, en tvåvånings parstuga (Trollamåla 2:5) och en salsbyggnad (Trollamåla 2:6), tätt intill varandra och jämte vägen. Detta utgör ett särskilt ålderdomligt karaktärsdrag. Till denna miljö, förr kallad Norregård, hör även en stor stenkällare (Trollamåla 1:4), ett undantagshus (Trollamåla 2:5), ladugårdar (Trollamåla 2:5), ett förfallet brygghus med mera samt en inrasad ladugård (Trollamåla 2:6) som ligger bakom husen längs med den gamla vägen som leder till sjön Törn. Miljön har genomgått många förändringar, men har ändå ett kulturhistoriskt värde. Mitt emot dessa hus i gamla Norregård, mitt i byn (i nordväst i byn), ligger också en traditionell gård med trädgård (Trollamåla 1:4). Denna gård ligger mitt i byn indragen från vägen, med stor fruktträdgård och staket med grind mot vägen. Hamlade träd, en bevarad ladugård samt en före detta undantagsstuga ger tillsammans med mangården en traditionell prägel. Husets läge och storlek antyder att det uppfördes efter skiftet på 1830-talet (laga skifte 1832¹⁰). Huset är i stort bevarat i traditionellt utseende, även om många originaldelar, som t ex fönster, ersatts av modern typ. Sammantaget är det dock en bevarad och karaktäristisk gård med ett kulturhistoriskt värde. Flera andra av byggnaderna i detta område har också förändrats vad gäller delar och detaljer som t ex fönster, dörrar med mera. Även paneler och takmaterial är bytta på flera hus. Bäst bevarade i originalskick är ekonomibyggnaderna. Dessa är också mycket viktiga för förståelsen av förutsättningarna i bondesamhällets ekonomi och levnadsförhållanden. De olika ekonomibyggnaderna har även mycket stor betydelse i hur kulturmiljön upplevs. De är rumsskapande och en tillgång i miljöerna. Tack vare många bevarade ekonomibyggnader, den ganska tydliga läsbarheten av gamla bykärnans struktur, det ursprungliga läget i gamla bykärnan, de tydligt utskiftade gårdarna, de ganska välbevarade trädgårdarna med staket och grindar samt husens i stor bevarade och traditionella utseende och färgskala har bykärnan ett högt kulturhistoriskt värde.

En annan kulturhistoriskt mycket intressant byggnad inom kärnområdet är Trollamålas linbasta. Den ligger idag längs med vägen mot Ekeboryd, strax utanför gamla bykärnan. Linbastan har många bevarade ursprungliga delar, som t.ex. de av användningen sotade inneväggarna, medan andra delar bytts ut, som t ex taket (ett torvtak). De byggnadshistoriska och upplevelsemässiga värdena är höga. Linbastan är en särskilt kulturhistoriskt intressant byggnad eftersom den är bärare av ledtrådar till hur den i bondesamhället mycket viktiga linberedningen (linnetygstillverkningen) gick till. Linbastan är också en av få byggnadstyper som så tydligt och direkt kan knytas till kvinnornas liv i bondesamhället. Linbastan tillhör Långasjö Sockens Hembygdsförening. Information om bastan finns på skyltar intill.

10 Ägarna Enar och Barbro Carlsson har i sin ägo ett originalbrev från 1703, en köpehandling där "grevinnan och friherrinnan Elisabeth Oxenstierna" försäljer sitt frälsehemman i Trällemåla uti Kronobergs län, Konga härad och Långasjö socken, till "ärlige och beskedlige Pähr Nilsson" för 40 daler silvermynt, vilket väl kan anses som ett rimligt pris för en gård med: "hus, jord, åker, äng, skog, mark, fiske och fiskevatten, kvarn och kvarnställen samt andra tillägor i wätho och torro, nära by eller fjärran....." Uppgift Annika Hjalmarsson, Träskoposten.

Trollamåla på ekonomiska kartan från ca 1940. Lantmäteriets historiska kartor (4F4f och 4F4g). Man ser tydligt den öppna (gulmålade) åkermarken, odlingsmarker vid de utskiftade gårdarna norr om byn, olika brukade marker på utägorna mot sjön, koncentrationen av byggnader och den gamla krokiga byvägen samt de olika namngivna torpen. De smala vägarna ut till sjön syns också.

På kartan från 1834 syns att åkrarna och inägomarken sammanfaller med samma öppna marker än idag.

Referenser

Lantmäteriets historiska kartor (1705, 1825)
Riksantikvarieämbetets Fornsök

Litteratur

Törn, en sjö i Småland, 1981
Långasjö, en sockenbeskrivning
Långasjö sockenbok

Betydelsefulla karaktärsdrag, områden och objekt

- Traditionell och enhetlig utformning av bebyggelsen samt röd färgskala. Mangårdsbyggnader från perioden ca 1820-1880-talet med typisk utformning, bevarad karaktär och ursprungliga byggnadsdelar. Den tydligt koncentrerade bebyggelsemiljön i den gamla bykärnan, med särskilt värde i de tre tätt liggande mangårdsbyggnaderna. Bevarade ekonomibyggnader i kärnområdet.
- Äldre ekonomibyggnader och stenkällare samt traditionella trädgårdar.
- Äldre, grusbelagda byvägar och deras sträckningar inom huvudområdet, särskilt vägkorset samt backen mitt i byn, och den slingrande grus vägen. Stenmurar, vägstenar och hamlade träd i vägmiljön.
- Den öppna ängs-, hag- och åkermarken centralt i byn med stenmurar, röjningsrösen, trädgårdsgårdar och hamlade träd. Öppenheten och ägoindelningarna.
- Bevarade soldattorp.
- Bevarade torp-/backestugemiljöer med uthus.
- Exempel på tidigare samägd linbasta.
- Närheten till sjön Törn

Befintligt skydd

- **Fornlämningar** skyddas av Kulturmiljölagen (KML 2 kap). En ny lag trädde i kraft 1 januari 2014, vilken bl.a. innebär att *lämningar efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergivna, samt tillkommit innan år 1850*, är skyddade. Detta medför att till exempel alla torp-/kvarnlämningar uppförda innan 1850 numera är skyddade. Fornlämningsregistret är under bearbetning. De på kartan med blå stjärnor markerade fornlämningarna utgår från bedömningar gjorda utifrån den tidigare Kulturminneslagen, fornminnesregistret, fornsök. Fornlämningar får inte rubbas, tas bort, täckas över eller på annat sätt ändras eller skadas utan tillstånd från länsstyrelsen. Det gäller även det s.k. fornlämningsområde som omger varje fornlämning, Riksantikvarieämbetet eller länsstyrelsen beslutar om vad som är fornlämning och fornlämningsområde.
- Trollamåla utgör en utpekad miljö i det politiskt antagna Emmaboda kommuns **kulturminnesprogram 1984**. Utpekade byggnader i dessa bebyggelseområden ska betraktas som **särskilt värdefulla** ur kulturhistorisk synpunkt och omfattas därmed av förvanskingsförbud enligt Plan- och Bygglagen. (PBL 8 kap 13 §).
- **Alla byggnader** omfattas av **varsamhetskravet i Plan- och Bygglagen**. Detta innebär att ändring av en byggnad alltid ska utföras varsamt, så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden. (PBL 8 kap 17 §). Varsamhetskravet gäller både exteriört och interiört.
- **Särskilt värdefulla byggnader** och områden får inte förvanskas (PBL 8 kap 13 §). Även underhållet av en byggnad ska anpassas till dessa värden och till omgivningens karaktär (PBL 8 kap 14 §).

- **Odlingslandskapet** kring Trollamåla är värderat som klass 3 i bevarandeprogrammet "Odlingslandskapet i Kalmar län – Bevarandeprogram, Emmaboda kommun", framtaget av Länsstyrelsen Kalmar län 1995.
- Värdefulla småmiljöer i jordbrukslandskapet, som till exempel åkerholmar, odlingsrösen, stenvägar och alléer, omfattas av **biotopskydd** enligt miljöbalken. Det innebär att de inte får tas bort eller skadas. (MB, 7 kap)
- Vägen genom byn Trollamåla är utpekad som en värdefull **vägmiljö** inom projektet "Vägen som kulturarv", framtaget av Länsstyrelsen i Kalmar län och Trafikverket.

Rekommendationer och förslag till skydd

- **Kärnområdena** är känsliga för förändringar och bör betraktas som kulturhistoriskt **särskilt värdefullt bebyggelseområden** enligt Plan- och bygglagen (PBL 8 kap 13 §). Fastighetsägare bör informeras om detta och vad det innebär. Områdena och deras byggnader får förändras, men inte rivas eller förvanskas. Husen ska underhållas så att de särskilda värdena och byggnadernas ursprungliga karaktär bevaras. Fasad- och takmaterial, utförande och kulörer samt äldre detaljer som dörrar och fönster bör bevaras, så tillvida det inte handlar om rena skyddsåtgärder, ex. täckning av överloppsbyggnader med plåttak.
- Inom **kärnområdena** bör nybyggnader och tillbyggnader anpassas till områdenas kulturmiljö vad gäller placering, skala, material och färgsättning. Mer omfattande förändringar inom kärnområdet bör föregås av en **antikvarisk förundersökning**. Vid lagivning och planläggning bör särskild antikvarisk hänsyn tas i dessa områden, vilket kan motivera att särskilda antikvariska kunskapsunderlag upprättas.
- Det är önskvärt att **planbestämmelser**, d.v.s. detaljplan eller områdesbestämmelser, upprättas för alla kärnområden. I områdesbestämmelserna bör en generell lovplikt införas för rivning, för åtgärder som avsevärt påverkar befintliga byggnaderna yttre utseende samt för åtgärder avseende ekonomibyggnader. Bebyggelsens kulturhistoriska värden bör i områdesbestämmelserna skyddas genom varsamhetsbestämmelser eller skyddsbestämmelser.
- Inom **huvudområdet** bör hänsyn tas till områdets kulturhistoriska värden. Gårdarnas byggnader med uthus och ekonomibyggnader som berättar om gångna tiders levnadsvillkor är viktiga. Ängsladorna tillhör denna äldre typ av ekonomi. Skyddsåtgärder som inte är traditionella material kan användas, t ex plåttak. Nybyggnader och tillbyggnader bör anpassas till områdenas kulturmiljö vad gäller placering, skala, material och färgsättning.
- **Huvudområdets öppna odlingslandskap** har kulturhistoriskt bevarandebetydelse. Åkerbruk, betesdrift samt skötsel av landskapselement i området bör främjas, i synnerhet i områden nära den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen, fornlämningar och andra kulturhistoriskt värdefulla landskapselement som stenvägar och rösen.
- **Gamla vägar** inom huvudområdet bör värnas vad gäller sträckning, bredd och detaljer som hör vägmiljön till. Grusvägar bör ej asfalteras eller ytterligare dras om.
- En dokumentation av byns bebyggelse är önskvärd.

En av de gårdar som skiftades ut men ligger nära gamla bykärnan (Trollamåla 1:3).

F.d. Norregård, d.v.s. norra delen av gamla bykärnan (Trollamåla 2:6 och 2:5).

Mangårdsbyggnad i form av en salsbyggnad, med för trakten ett karaktäristiskt fönster i frontespisen på framsidan (Trollamåla 2:6). Till höger den äldre parstugan, också med karaktäristiskt fönster i gavelpartierna (Trollamåla 2:5).

Undantagsstugan hör också till den gamla gården. Ombyggd och moderniserad. (Trollamåla 2:5). Ett äldre bevarat bryggghus är viktigt för förståelsen av levnadsvillkoren förr. Idag i behov av restaurering (Trollamåla 2:6).

Ladugård och andra ekonomibyggnader (Trollamåla 2:5).

En raserad ladugård ligger vid vägen ut mot utmarker och sjön.

Ännu har stora delar av inägomarken hållits öppen. Det är viktigt för förståelsen och upplevelsen att bebyggelsenära åkrar och ängar hålls öppna och betas, att hamlade träd hamlas regelbundet och att stenmurar och odlingsrösen inte växer igen.

Ett halvgammalt garage(ca 1960) kan vara intressant i ett perspektiv där en gård använts på nya sätt, med nya metoder och maskiner, så att man kan påvisa lång kontinuitet.

Den karaktäristiska platsen där tre vägar möts ligger i södra delen av gamla bykärnan. Det lilla posthuset rakt fram.

Ett bostadshus från gamla Södergård finns kvar (Trollagärde 1:5).

Södergårdens gamla ladugård ligger längs med byvägen.

En av de utskiftade gårdarna som inte flyttade så långt (Trollamåla 1:4), utan ligger mitt i byn. En traditionell salsbyggand med det karaktäristiska fönstret i gavelspetsen. Övriga fönster och dörr utbytt. Till gården hör också ett ålderdomligt bryggghus och en ladugård som har stor betydelse för rumsuppleveslen och kulturmiljön kring väggkorsningen. Trädgården med fruktträd, staket och smidesgrind är också viktiga i kulturmiljön.

En klassisk småländsk salsbyggnad från andra halvan av 1800-talet (Trollamåla 1:4). Panel, grund, tegeltak och det lilla fönstret i frontespisen är original medan övriga fönster, dörr, veranda bytts ut mot mer moderna.

Hamlade askar ger karaktär åt bykärnan.

De två gårdar som förlades längst norr ut från bykärnan vid laga skifte har byggts om och moderniserats (Trollamåla 2:2 och 2:12).

Det lilla stället Målaskog är ett exempel på hur de fattigare som inte ärvt en gård kunde försörja sig på självhushåll och hantverk. Här i form av ett litet möbelsnickeri (Trollamåla 2:9).

Trollamåla 2:10.

En annan av de vid laga skifte (1832) utskiftade gårdarna, strax norr om den gamla bykärnan (Trollamåla 2:10). Bostadshuset som är en salsbyggnad har byggts om och förändrats men har kvar det karaktäristiska fyrkantiga fönstret i gaveln på framsidans frontespis. Huset har även glasveranda, av 1930-talstyp. Till gården hör också ett ombyggt/tillbyggt/moderniserat f.d. undantagshus.

De öppna inägomarkerna närmast gårdarna hålls öppna och betas än idag. Dessa åkrar, stenmurar och odlingsrösen fanns innan laga skifte (1830-tal), vilket innebär att de kan ha odlats upp på 1700-talet eller ännu tidigare. Det fanns många fler små rösen innan skiftet genomfördes. När en av gårdarna fick detta skifte och nya hus byggdes här satsade tydligen ägaren på att stenröja åkrarna så mycket som möjligt.

En av de utskiftade nya gårdarna från tiden för laga skifte flyttade bara kort bit från den gamla bytomten (Trollamåla 1:3). Bostadshuset har idag kvar sin yttre form, men är förändrat i detaljer. Ladugården är viktig för upplevelsen av kulturmiljön från byvägen.

Den förkortade ladugården på Trollamåla 1:3.

Gården på Trollamåla 1:16 flyttades ut bara en kort bit ifrån den gamla bytomten, söderut. Bostadshuset nybyggdes 1925 och byggdes om 1962. Ladugården byggdes om och moderniserades efter att före ägarens far kommit hem med pengar efter att ha jobbat en period i Canada.

Ladugården (Trollamåla 1:16) kan inte bara ge en liten pusselbit om ett av alla de livsöden som påverkades av den stora utvandringen till Amerika från Långasjö socken. Ladugården är idag också starkt rumsskapande vid den gamla vägkorsningen i södra delen av gamla byn.

Bostadshuset (Trollamåla 1:16) med prägel av 1962 års ombyggnad. Uthus med klockstapel som byggts (nyuppförts) av förra ägaren (med klocka inköpt på auktion). Klockstapeln har inte använts i gårdens liv). Utedasset på tomten har flyttats hit.

Flera uthus tillhörande Trollamåla 1:16, samt ladugården till den gamla södergården Trollamåla 1:5, längs den slingrande gamla vägen genom byn.

Den gamla linbastan har bevarade originalväggar, vilket syns inne eftersom de sotats då den använts till torkningen av lin. Bastan ägs och sköts av Långsjö hembygdsförening. Ugnen (som ser ut som den ska utan skorsten) har restaurerats till funktionsdugligt skick. Bastan har informationsskyltar.

Betade inägomarker och hamlade träd.

En av två moderna sommarstugor som uppfördes på en gammal åker på 1970-talet.

Det f.d. soldattopet Almeberg, idag ombyggt och moderniserat. Stenmurar och grindastolpar tillhör miljön.

Garage och äldre byggnad tillhörande Almeberg.

Det gamla torpet Almeberg används som sommarstuga och har den äldre karaktären bevarad till stora delar.

Till torpmiljön hör även utedass (nybyggda traditionell stil) och en större traditionell ladugård.

Mitt emot Almeberg finns en annan torpmiljö, med utedass och stenmur med karaktäristisk smidesgrind.

På en av torpet Almebergs f.d. åkrar byggdes en sommarstuga på 1970-talet.

Torpet Björkelund, en bit sydöst om byn, är idag en ombyggd och förändrad tropmiljö, men den kan ändå berätta om de knappa levnadsförhållanden som var verklighet för en stor del av befolkningen i slutet av 1800-talet och en bra bit in på 1900-talet. Till torpmiljön hör en stenkällare.

På ett bevarat fotografi syns torpets innevånare på 1920-talet: "Fiskar-Kalle", hans son, sonhustru och sex barn bodde då i stugan.

Stenmurar öster om byn, längs med den slingrande grusvägen, är viktiga för upplevelsen av ett ålderdomligt kulturlandskap.

